

אלהים את האור כי טוב, הוי במעשיהן של צדיקים חפץ ואינו חפץ במעשיהן של רשעים,

פרשת נח – התנהלות נכונה עם תכונות שליליות

1. **בראשית (פרשת נח) פרק ח פסוק כא**
וַיֵּרַח ה' אֶת רִיחַ הַנִּיחָח וַיֹּאמֶר ה' אֵל לִבּוֹ לֹא אֶסְף לְקַלְל עוֹד אֶת הָאָדָמָה בַּעֲבוּר הָאָדָם כִּי יֵצֵר לֵב הָאָדָם רַע מִנְעֻרָיו וְלֹא אֶסְף עוֹד לְהַנּוֹת אֶת כָּל חַי כָּאֲשֶׁר עָשִׂיתִי:

2. **רש"י בראשית (פרשת נח) פרק ח פסוק כא**
(כא) מנעוריו - מנעוריו כתיב משננער לצאת ממעי אמו ניתן בו יצר הרע:

3. **אור החיים בראשית (פרשת נח) פרק ח פסוק כא**
כי יצר לב וגו'. פירוש על דרך אומרם ז"ל במסכת בבא קמא (לט א) שור האצטדין שנח פטור דכתיב כי יגח ולא שיגחוהו ע"כ. והן האדם מנעוריו קודם שיבחין למאוס ברע ולבחור בטוב יקדמו הרע משננער ממעי אמו והרע מדריכו בבחינתו והיה כי יגדל כבר הטביע בו הרע כמו שהטביעו הנגיחה בשור האצטדין. וטעם זה יועיל לבל דנו בהכרת אבל על כל פנים ענוש יענש על אשר איננו שומע בקול האלהים, וישתנה משור המתלמד כי הוא מותר האדם מן הבהמה למאוס ברע בהכירו ולבחור בטוב, והועיל טענת רע מנעוריו שלא יתקעס ה' עליו כל כך שנראה שהפליא לעשות כי יש לו סיבה להרשיע לצד לימודו מנעוריו:

4. **אילת השחר בראשית (פרשת נח) פרק ח פסוק כא**
ובאמת תמיד ה' גלוי לפניו יתב' מציאות זו שלב האדם רע מנעוריו ומה השתנה עכשיו (ולא כתוב שיחטאו פחות), וי"ל שהריח ניחוח שה' בזכות הקרבות שהקריב נח גרם שיתחשב בכך, וזה הכונה וירח ה', דמעשה המצוה שעשה נח השפיע טובה בעולם, וצריך ללמוד מזה כמה גדול כח של אדם אחד, כמה פעל ע"י מעשה מצוה שעשה

5. **בראשית (פרשת בראשית) פרק ו פסוק ה - ח**
(ה) וַיֵּרַח ה' כִּי רָבָה רַעַת הָאָדָם בָּאָרֶץ וְכָל יֵצֵר מַחְשַׁבַת לִבּוֹ רָק רַע כָּל הַיּוֹם: (ו) וַיִּנְחָם ה' כִּי עָשָׂה אֶת הָאָדָם בָּאָרֶץ וַיִּתְּעַצַּב אֵל לִבּוֹ: (ז) וַיֹּאמֶר ה' אֲמַחֶה אֶת הָאָדָם אֲשֶׁר בָּרַאתִי מֵעַל פְּנֵי הָאָדָמָה מֵאָדָם עַד בְּהֵמָה עַד רֶמֶשׂ וְעַד עוֹף הַשָּׁמַיִם כִּי נַחֲמַתִּי כִּי עָשִׂיתִם: (ח) וְנָח מִצָּא חַן בְּעֵינֵי ה': פ

6. **רש"י בראשית (פרשת בראשית) פרק ו פסוק ו**
ויתעצב אל לבו - נתאבל על אבדן מעשה ידיו, כמו (ש"ב יט ג) נעצב המלך על בנו. וזו כתבתי לתשובת המינים, גוי אחד שאל את רבי יהושע בן קרחה, אמר לו אין אתם מודים שהקב"ה רואה את הנולד, אמר לו הן. אמר לו והא כתב ויתעצב אל לבו, אמר לו נולד לך בן זכר מימך, אמר לו הן. אמר לו ומה עשית, אמר לו שמחתי ושימחתי את הכל. אמר לו ולא היית יודע שסופו למות, אמר לו בשעת חדותא חדותא, בשעת אבלא אבלא. אמר לו כך מעשה הקדוש ברוך הוא, אף על פי שגלוי לפניו שסופן לחטוא ולאבדן לא נמנע מלבראן בשביל הצדיקים העתידים לעמוד מהם:

7. **בראשית רבה (וילנא) (פרשת בראשית) פרשה ב סימן ה**
רבי אבהו ור' חייא רבה, רבי אבהו אמר מתחלת ברייתו של עולם צפה הקדוש ברוך הוא במעשיהן של צדיקים, ומעשיהן של רשעים, הדא הוא דכתיב (תהלים א) כי יודע ה' דרך צדיקים וגו', והארץ היתה תהו ובהו, אלו מעשיהן של רשעים, ויאמר אלקים יהי אור אלו מעשיהן של צדיקים, אבל איני יודע באיזה מהם חפץ אם במעשה אלו ואם במעשה אלו, כיון דכתיב וירא

ההבדל בין לפני החטא ללאחר החטא

8. **בראשית (פרשת בראשית) פרק א פסוק ד**
וַיֵּרַא אֱלֹקִים אֶת הָאָדָם כִּי טוֹב וַיִּבְדֵּל אֱלֹקִים בֵּין הָאָדָם וּבֵין הַחֹשֶׁק:

ולפי פשוטו כך פרשהו ראהו כי טוב ואין נאה לו ולחשך שיהיו משתמשים בערבוביא, וקבע לזה תחומו ביום ולזה תחומו בלילה:

9. **בראשית (פרשת בראשית) פרק א פסוק יד**
וַיֹּאמֶר אֱלֹקִים יְהִי מְאֹרֶת בְּרִקִּיעַ הַשָּׁמַיִם לְהַבְדִּיל בֵּין הַיּוֹם וּבֵין הַלַּיְלָה וְהָיָה לְאֹת וּלְמוֹעֲדִים וְלַיִּמִּים וּשְׁנָיִם: 10. **רשב"ם בראשית (פרשת בראשית) פרק א פסוק יד**
להבדיל בין היום ובין הלילה - כבר אמרנו למעלה ויבדל אלהים בין האור ובין החשך, אבל עדיין גמר הלילה ותחלת היום ממש אין ידוע כ"א בהנץ החמה וגם גמר היום ותחלת הלילה ממש לא נודע כי אם בשקיעת החמה וצאת הכוכבים. להבדיל בין תחלת היום ובין תחלת הלילה:

11. **אור החיים בראשית (פרשת בראשית) פרק א פסוק יז**
וטעם שחזר לומר עוד ולהבדיל כאן צוה להם שלא יכנסו זה לגדר של זה וכל אחד מצווה על גבולו לבל יעבור שבזה יהיה ניכר יום מלילה:

12. **בראשית (פרשת בראשית) פרק ג פסוק א**
וַהֲנַחֵשׁ הָיָה עֵרֹם מִכֹּחַ הַשָּׂדֶה אֲשֶׁר עָשָׂה ה' אֱלֹקִים וַיֹּאמֶר אֵל הָאִשָּׁה אַף כִּי אָמַר אֱלֹקִים לֹא תֹאכְלוּ מִכָּל עֵץ הָעֵדֶן:

והנחש היה ערום - מה ענין זה לכאן היה לו לסמוך (פסוק כא) ויעש לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם. אלא למדך מאיזו עילה קפץ הנחש עליהם, ראה אותם ערומים ועוסקים בתשמיש לעין כל ונתאוה לה:

13. **נפש החיים שער א - הערות פרק ו**
והענין כי קודם החטא. עם כי ודאי שהיה בעל בחירה גמור להטות עצמו לכל אשר יחפוץ להטיב או להיפך ח"ו. כי זה תכלית כוונת כלל הבריאה. וגם כי הרי אח"כ חטא. אמנם לא שהיה ענין בחירתו מחמת שכחות הרע היו כלולים בתוכו. כי הוא היה אדם ישר לגמרי כלול רק מסדרי כחות הקדושה לבד. וכל עניניו היו כולם ישרים קדושים ומזוככים טוב גמור. בלי שום עירוב ונטו' לצד ההיפך כלל. וכחות הרע היו עומדים לצד וענין בפ"ע חוץ ממנו. והיה בעל בחירה ליכנס אל כחות הרע ח"ו כמו שהאדם הוא בעל בחירה ליכנס אל תוך האש. לכן כשרצה הס"א להחטאו הוצרך הנחש לבא מבחוץ לפתוח. לא כמו שהוא עתה שהיצר המפתה את האדם הוא בתוך האדם עצמו. ומתדמה לאדם שהוא עצמו הוא הרוצה ונמשך לעשות העון ולא שאחר חוץ ממנו מפתהו. ובחטאו שנמשך אחר פתוי הס"א. אז נתערבו הכחות הרע בתוכו ממש. וכן בהעולמות וזהו עץ הדעת טו"ר. שנתחברו ונתערבו בתוכו ובהעולמות הטוב והרע יחד זה בתוך זה ממש. כי דעת פי' התחברות כידוע.

21. **מדרש תנחומא (בובר) פרשת נח סימן יד**
 אמר ר' יהודה בר אילעאי אילו הייתי שם הייתי שובר את התבה ויוצא לי משם.

22. **בראשית (פרשת נח) פרק ט פסוק כ – כא**
 (כ) וַיַּחַל נֹחַ אִישׁ הָאָדָמָה וַיֵּטַע כָּרְם: (כא) וַיִּשְׁתֶּה מִן הַיַּיִן וַיִּשְׁכָּר וַיִּתְגַּל בְּתוֹךְ אֶהְלָה:

23. **תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף ע עמוד א**
 ויחל נח איש האדמה ויטע כרם אמר רב חסדא אמר רב עוקבא, ואמרי לה מר עוקבא אמר רבי זכאי: אמר לו הקדוש ברוך הוא לנח: נח, לא היה לך ללמוד מאדם הראשון, שלא גרם לו אלא יין. כמאן דאמר אותו אילן שאכל ממנו אדם הראשון גפן היה. דתניא, רבי מאיר אומר: אותו אילן שאכל אדם הראשון ממנו גפן היה שאין לך דבר שמביא יללה לאדם אלא יין.

24. **כלי יקר בראשית (פרשת נח) פרק ט פסוק כ**
 (כ) ויחל נח איש האדמה ויטע כרם. ויחל הוא לשון חולין שהחולין היפך הקדושה וכל מקום שאתה מוצא גדר ערוה שם תמצא קדושה אבל היין מרגיל לערוה כמו שנאמר (הושע ד יא) זנות ויין ותירוש יקח לב, וכל הרואה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין. על כן הזכיר בו לשון ויחל שעל ידי נטיעה זו נעשה חולין ויתגל בתוך אוהלו, וכן יתבאר לקמן בעזר ה' בפסוק ויחל העם לזנות (במדבר כה א) ועיין גם בפרשת נשא בענין הנזיר והסוטה:
 וקראו איש האדמה כי פעולה זו היתה מפאת החומר אשר מן האדמה מוצאה אבל השכל שבאדם חלק אלוה ממעל אינו מסכים בנטיעה זו לפי שהיין מבלבל שכלו של אדם

מניע שלילי לא תמיד רע...

25. **בראשית רבה (וילנא) (פרשת בראשית) פרשה ט סימן ז**
 רבי נחמן בר שמואל בר נחמן בשם רב שמואל בר נחמן אמר הנה טוב מאד זה יצר טוב והנה טוב מאד זה יצר רע, וכי יצר הרע טוב מאד, אתמהא, אלא שאולוי יצר הרע לא בנה אדם בית ולא נשא אשה, ולא הוליד ולא נשא ונתן, וכן שלמה אומר (קהלת ד) כי היא קנאת איש מרעהו.

26. **תלמוד בבלי מסכת בבא בתרא דף כא עמוד א**
 ואמר רבא: האי מקרי ינוקי דגריס, ואיכא אחרינא דגריס טפי מיניה - לא מסלקין ליה, דלמא אתי לאיתרשולי (יתפאר בלבו שאין כמותו ויתרשל מן התינוקות ולא יירא שמא יסלקוהו). רב דימי מנהרדעא אמר: כ"ש דגריס טפי (כשחשבונו יתן לב להיות למד יפה שדואג מקנאת חבריו שסלקוהו מפניו שיביישו בבני העיר), קנאת סופרים תרבה חכמה.

27. **שמונה קבצים חלק ב קסו**
 החכמה שמתרבה מתוך קנאת סופרים, כיון שבאה מתוך קנאה סופה להירקב, וכל ריקבון יש בו סרחון, וזאת היא חכמת סופרים שתסרח בעקבתא דמשיחא. ועל ידי סרחון זה תתבטל צורתה הקודמת, ויחל להיות מאיר אור הנשמה של החכמה העליונה, העליונה מכל קנאה. שהיא למעלה מחכמת סופרים. היא החכמה שתצא לאור על ידי שיר חדש, ושם חדש אשר פי ד' יקבנו, ויהי כזית הודו, וריח לו כלבבון.

28. **שולחן ערוך חושן משפט הלכות גזילה סימן שנט סעיף י**
 כל החומד עבדו או אמתו או ביתו או כליו של חברו או כל דבר שאיפשר שיקנהו ממנו, והכביד עליו רעים והפציר בו עד שלקחו ממנו, הרי זה עובר בלא תחמוד (שמות כ, יד). כל המתאוה ביתו או אשתו וכליו של חברו וכל כיוצא בזה, כיון שחשב בלבו איך יקנה דבר זה ונפתה בלבו בדבר, עבר בלא תעשה של לא תתאוה (דברים ה, יח), ואין תאוה אלא בלב בלבד.

לקול דור המבול - טשטוש הגבולות

14. **תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף קח עמוד א**
 תנו רבנן: דור המבול לא נתגאו אלא בשביל טובה שהשפיע להם הקדוש ברוך הוא ... והיא גרמה שאמרו לא-ל סור ממנו ודעת דרכיך לא חפצנו מה שדי-י כי נעבדנו ומה נועיל כי נפגע בו, אמרו: כלום צריכין אנו לו אלא לטיפה של גשמים - יש לנו נהרות ומעינות שאנו מסתפקין מהן. אמר הקדוש ברוך הוא: בטובה שהשפעת לי להן בה מכעיסין אותי - ובה אני דן אותם, שנאמר ואני הנני מביא את המבול מים. רבי יוסי אמר: דור המבול לא נתגאו אלא בשביל גלגל העין, שדומה למים, [שנאמר ויקחו להם נשים מכל אשר בחרו] לפיכך דן אותן במים, שדומה לגלגל העין, שנאמר נבקעו כל מעינות תהום רבה וארבות השמים נפתחו.

15. **תלמוד בבלי מסכת חגיגה דף יב עמוד א**
 והיינו דאמר ריש לקיש: מאי דכתיב אני אל שדי-י אני הוא שאמרת לי לעולם די. אמר ריש לקיש: בשעה שברא הקדוש ברוך הוא את הים היה מרחיב והולך, עד שגער בו הקדוש ברוך הוא ויבשו

16. **ספר הכוזרי מאמר ג אות ה**
 אמר החבר: החסיד הוא מי שהוא מושל, נשמע בחושיו וכחותיו הנפשיים והגופיים, ומנהיגם ההנהגה הגופית, כמו שנאמר +משלי ט"ז ל"ב+ ומושל ברוחו מלוכד עיר. והוא המוכן לממשלה, כי אלו היה מושל במדינה היה נוהג בה בצדק כאשר נהג בגופו ונפשו, וחסם הכחות התאויים ומנע אותם מן הרבוי אחר אשר נתן להם חלקם, והספיק להם מה שימלא חסרונם, מהמאכל המספיק והמשתה המספיק על הדרך השוה, והרחיצה וכל צרכיה על הדרך השוה ג"כ, וחסם הכחות הכעסנים המבקשים לנצוח, אחר אשר נתן להם חלקם בנצחון המועיל בדברי החכמות והדעות וגערת האנשים הרעים, ונתן לחושים חלקם במה שמועיל לו, ומשמש בידיו ורגליו ולשונו בענין הצורך ובחפצו המועיל...

17. **בראשית רבה (תיאודור-אלבק) פרשת תולדות פרשה טז**
 ויאמר עשו בלבו הרשעים ברשות לבם שנ' אמר נבל בלבו (תהלים יד א), ויאמר עשו בלבו, ויאמר ירבעם בלבו ויאמר המן בלבו אבל הצדיקים לבם ברשותם שנ' וחנה היא מדברת על לבה ויאמר דוד אל לבו
 תהנה

18. **בראשית (פרשת נח) פרק ו פסוק כ**
 מִהֶעוֹף לְמִינֵהוּ וּמִן הַבְּהֵמָה לְמִינֵהּ מִכָּל רֶמֶשׂ הָאֲדָמָה לְמִינֵהוּ שְׁנַיִם מִכָּל יָבֹאוּ אֵלַי לְהַחְיֹת:

רש"י
 (כ) מהעוף למינהו - אותן שדבקו במיניהם ולא השחיתו דרכם, ומאליהם באו, וכל שהתיבה קולטתו הכניס בה:

19. **תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף קח עמוד ב**
 מכל הבהמה הטהורה תקח לך שבעה שבעה איש ואשתו, אישות לבהמה מי אית לה? אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן: מאותם שלא נעבדה בהם עבירה.

20. **בראשית (פרשת נח) פרק ז פסוק ז**
 וַיָּבֹאוּ נֹחַ וּבָנָיו וְאִשְׁתּוֹ וְנָשֵׁי בָנָיו אִתּוֹ אֵל הַתֵּבָה מִכָּל מִי הַמַּבּוּל: רש"י
 (ז) נח ובניו - האנשים לבד והנשים לבד, לפי שנאסרו בתשמיש המטה, מפני שהעולם היה שרוי בצער:

29. **תלמוד בבלי מסכת ברכות דף יז עמוד א**
 וכל העושה שלא לשמה נוח לו שלא נברא. מרגלא בפומיה דרב: [לא כעולם הזה העולם הבא], העולם הבא אין בו לא אכילה ולא שתיה ולא פריה ורביה ולא משא ומתן ולא קנאה ולא שנאה ולא תחרות, אלא צדיקים יושבין ועטרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה, שנאמר: ויחזו את האלהים ויאכלו וישתו.

30. **תוספות מסכת ברכות דף יז עמוד א**
 העושה שלא לשמה נוח לו שלא נברא - וא"ת האמר רב יהודה אמר רב פרק מקום שנהגו (ד' נ'): לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות אפי' שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה ו"ל דהכא מיירי שאינו לומד אלא לקנתר חבריו והתם מיירי שלומד ע"מ שיכבדוהו.

הכל עניין של בגרות....

31. **רמב"ם הלכות תשובה פרק י הלכה ה**
 כל העוסק בתורה כדי לקבל שכר או כדי שלא תגיע עליו פורענות הרי זה עוסק שלא לשמה, וכל העוסק בה לא ליראה ולא לקבל שכר אלא מפני אהבת אדון כל הארץ שצוה בה הרי זה עוסק בה לשמה, ואמרו חכמים לעולם יעסוק אדם בתורה ואפילו שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה, לפיכך כשמלמדין את הקטנים ואת הנשים וכלל עמי הארץ אין מלמדין אותן אלא לעבוד מיראה וכדי לקבל שכר, עד שתרבה דעתן ויתחכמו חכמה יתירה מגלים להם רז זה מעט מעט ומרגילין אותן לענין זה בנחת עד ששיגוהו וידעוהו ויעבדוהו מאהבה.

סיכום:

מסקנתו של הקב"ה לא להביא מבול - "כי יצר לב האדם רע מנעוריו" עובדה זו היתה קיימת גם לפני המבול. מעלתו של נח שעל אף שהרע קיים באדם הוא ידע לשים לו את הגבולות הנכונים ולמנוע ממנו לנהל את האדם בצורה מושחתת. תפקידנו לא להלחם בתכונות השליליות אלא להציב להם את הגבולות הנכונים ולנצל אותם בצורה נכונה.

